

Kiwango cha zebaki katika mto Ruvuma kinatishia Tanzania na Msumbiji

Na Albano Midelo

UCHAFUZI wa mto Ruvuma unaofanywa na wachimbaji wa madini katika nchi ya Tanzania na Msumbiji unatishia ustawi wa viumbehai wakiwemo binadamu na viumbehai wa majini na ardhini.

Afisa Maliasili wa Mkoa wa Ruvuma Afrikanus Challe anasema wachimbaji wadogo wa madini ya dhahabu wanatumia mito inayomwaga maji yake mto Ruvuma kusafishia dhahabu kwa

kutumia kemikali ya zebaki ambayo inaingia moja kwa moja hadi mto Ruvuma.

Anaitaja mito midogo inayomwaga maji yake mto Ruvuma ambayo inaongoza kwa uchafuzi kuwa ni mto Lunyere na Lumeme kwa upande wa Tanzania na mito ya Msinje na Kipingi ambayo inaanzia nchini Msumbiji.

Challe anasema machimbo ya dhahabu katika maeneo ya Kizito, Mpepo, Ndondo, Luporo, Liumbe na Manyigu katika nchi za Tanzania na Msumbiji yapo kwenye vyanzo vya maji vya mito hiyo ambayo inamwaga maji yake katika mto Ruvuma ambao unamwaga maji yake Bahari ya Hindi.

“Wachimbaji toka nchi zote mbili wanafanya shughuli zao za uchimbaji bila tahadhari na kufuata kanuni na sheria za uchimbaji matokeo yake wanafanya uchafuzi ulisababisha mto Ruvuma kuathirika kwa kiwango kikubwa na kemikali za zebaki’ na takataka nyingine’, anasisitiza Challe.

Challe anashauri shughuli zote za uchimbaji jirani na vyanzo vya maji zinatakiwa kuzuiwa na nchi zote mbili kwa kuwa vipimo vya maabara vinaonesha kuwa mto Ruvuma una kiwango kikubwa cha zebaki ambacho kinaweza kuathiri binadamu na viumbehai.

Kwa mujibu wa matokeo ya maabara kwenye vyanzo vya maji vya Songeapori mkoani Ruvuma vilivyochukuliwa vinaonesha kuwa chanzo hicho ambacho kinamwaga maji yake mto Ruvuma kina kiwango kikubwa cha zebaki ambacho ni 0.02(Hg) ambapo kiwango cha kawaida kinachokubalika ni 0.005(Hg).

CH-240-09-725

08th April, 2009

CHEMICAL LABORATORY REPORT

Client: WATER LABORATORY UNIT
P.O. BOX 9573
DAR ES SALAAM

Type of samples: Water
Number of samples: 2
Job requested: Determination of mercury content

Sample ID	Hg µg/l
SONGEA PORI	0.02
WASH POT	<0.01

DISCLAIMER

SEAMIC is not responsible for any loss or damage due to business transaction connected use of the result(s) in this report. The result(s) pertain ONLY to the sample(s) submitted to SEAMIC laboratories for analysis and not to any other sample(s) of similar nature.

John O. Bomani

Vipimo vya maabara za uchunguzi wa maji vilivyochukuliwa kati ya mwaka 2008 hadi 2010, vilibaini kuwa maji hayo licha ya kuwa na kiwango kikubwa cha zebaki, pia yana kiwango kikubwa cha taka/tope (turbidity) ambacho kinavuka kiwango kinachokubalika kitaifa na hata cha Shirika la Afya Duniani (WHO).

Kiwango cha taka ambacho kinakubalika kitaifa kinaelezwa kitaalam kuwa ni *etu* 30; kiwango cha kimataifa ni *etu* 5 – 25. Lakini maji ya chanzo hicho yana *etu* 1,141 jambo ambalo ni hatari.

“Hali ni mbaya zaidi kwenye maeneo ambayo mito inatoka machimboni na imeungana na mto Ruvuma hasa wilaya ya Namtumbo mkoani Ruvuma na Mkoa wa Mtwara, katika maeneo hayo mtu akila kuanzia samaki wanne wenye zebaki anaweza kuathirika kwa kuwa kemikali hiyo ni sumu”, anasisitiza Challe.

Wilbert Mahundi, Mwenyekiti wa Mfuko wa Wachimba Madini (Tanzania Mineral Mining Trust Fund – TMMTF), anasema zebaki inaweza kusababisha kansa mbalimbali zikiwemo kansa ya tumbo, ini, koo na ngozi.

Anasema zebaki ni nzito, haiyeyuki kwa urahisi na hugota chini ya vyanzo vya maji kama mto na kuvutia viumbehai kama samaki

kuila na kwamba samaki ana mfumo wa chakula ambao hauna uwezo wa kuyeyusha zebaki.

“Iwapo samaki anakunywa kemikali hiyo, basi sumu inaendelea kubaki mwilini mwake siku zote na mtu ambaye atakula samaki mwenye zebaki, anaweza kupata madhara kwa kuwa utayarishaji samaki kwa ajili ya chakula, iwe kwa kupika au kuchoma, hauna uwezo wa kuondoa kabisa zebaki ndani ya samaki”, anasisitiza Mahundi.

Mtaalamu wa Shirika la Utafiti na Maendeleo Tanzania (TIRDO) anayehusika na mazao ya mizizi, Anselimo Moshi, anatahadharisha kuwa mazao ya mizizi, kama vile muhogo, yasilimwe karibu na maeneo ya machimbo ya madini au mabondeni ambako zebaki inatumika na kutiririkia kwenye maji.

Anasema zebaki hufyonzwa kwenye mazao hayo na huweza kuwa na madhara yaleyale kama iliyonywewa kwenye maji au kuliwa kwenye samaki.

Uvundikaji mihogo kwenye maji ili kutengeneza makopa, anaeleza Moshi, haustahili kutumia maji yenye zebaki kwani huweza kubakiza sumu ndani ya chakula hicho.

Joseph Mapunda ni Daktari wa Chuo cha Maofisa Tabibu, Songea anataja baadhi ya dalili za mtu aliyeathirika kwa zebaki kuwa ni mwili kuwa na vidonda vya mara kwa mara, ukurutu, kupoteza kumbukumbu, macho kupoteza uwezo wa kuona na homa za matumbo.

Dalili nyingine ni viganja vya mikono na wakati mwingine mwili mzima kuwa na rangi ya njano, mwili kukosa nguvu, kukosa hamu ya kula, kuongezeka kwa mapigo ya moyo, kutapika, maumivu ya kichwa ya mara kwa mara, kwikwi na kiu isiyoisha.

Ili kukabiliana na tatizo la uchafuzi wa mto Ruvuma kutokana na uchimbaji wa madini unaofanywa na wachimbaji wadogo toka nchi za Tanzania na Msumbiji, mikutano ya ujirani mwema baina ya Tanzania na Msumbiji imekuwa inafanyika kila mwaka katika nchi hizo.

Mkutano huo unashirikisha watendaji na wakuu wa wilaya za mikoa ya Mtwara na Ruvuma na wakuu wa wilaya na magavana wa majimbo ya Cabo Delgado na Niassa toka nchini Msumbiji. Mkutano huo pia unawashirikisha mabalozi wa Msumbiji nchini Tanzania na balozi wa Tanzania nchini Msumbiji.

Mkutano huo umepitisha maazimio 12 ambayo yanahitaji utekelezaji ambao utatoa matokeo makubwa. Moja ya maazimio hayo ni kuongeza jitihada za kulinda mazingira katika bonde la Ruvuma nchini Tanzania na Bonde la Niassa nchini Msumbiji kwa kuwa katika mabonde hayo kuna utajiri wa madini na maliasili adimu za misitu, wanyamapori na mito ambazo zinahitaji kulindwa ili ziwe endelevu kwa manufaa ya kizazi cha sasa na kijacho.

Kutokana na uwepo wa uharibifu wa mazingira katika vyanzo vya maji na uvunaji haramu wa maliasili za madini na wanyamapori, mkutano huo umeazimia kufanyika ufuatiliaji wa

mara kwa mara katika maeneo ya mipakani na wahusika kukamatwa na kuhukumiwa kulingana na sheria za nchi husika ili kulinda mazingira na rasilimali zilizopo kwa manufaa ya nchi husika.

Utekelezaji wa maazimio yaliyopitishwa na watendaji toka Tanzania na Msumbiji unaweza kutokomeza uchafuzi unaofanywa na wachimbaji wadogo toka nchi mbili wanaotumia zebaki ambayo inaleta madhara makubwa kwa binadamu na viumbehai.

Mwandishi ni Mchangiaji wa gazeti hili,mawasiliano yake ni albano.midelo@gmail.com,simu 0784765917